

Gedeputeerde Staten van Stad en Lande als rechtsprekend college.

Criminele sententies van civiele personen.

Dit artikel betreft de sententies (vonnissen) van Gedeputeerde Staten van Stad en Lande als rechtsprekend college in de periode 13 februari 1683 t/m 24 september 1724.

Groninger Archieven: Toegang 1. Inventaris der Archieven van de Staten van Stad en Lande, 1594-1798. Inventarisnummer 1350 is onderdeel van het register van criminele sententies, 1683-1798.

Het register van criminele sententies vermeldt ongeveer 160 militaire en 99 civiele rechtszaken. In dit artikel worden de civiele zaken behandeld.

Een overzicht van de militaire zaken volgt in een aparte bijdrage.

Soort delict	Aantal zaken	Vonnissen (personen)
Smokkel van met name genotsmiddelen	24	31
Malversaties en verduistering van belastinggelden	10	10
Ontsnappingspogingen uit het provinciale tuchthuis	12	57
Landloperij, bedelen, plegen van diefstallen o.a. op het platte land. Ook het leven in echtbreuk (ontucht)	19	61
Gratieverzoeken voor gedetineerden	4	5
Zware delicten, waarbij sprake is van diefstal, brandbrieven en brandstichting, ernstige mishandeling, beroving of moord	8	23
Diefstal of heling van goederen	9	17
Bedreiging of lichamelijk geweld tegen o.a. overheidfunctionarissen	5	6
Stichten van mouterij onder werkvolk	1	2
Opgepakte ontsnapte gevangene opnieuw opsluiten in het provinciale tuchthuis	1	1
In voorlopige hechtenis genomen	1	4
Aard van het delict onbekend	5	22
Totaal	99	239

Er werden in deze 99 rechtszaken 239 vonnissen uitgesproken door Gedeputeerde Staten van Stad en Lande.

Veroordelingen: 208

Veroordelingen bij verstek: 8

Gratie met relaxatie (vrijlating) uit detentie: 20

Onbekend: 3

Smokkel:

Van tijd tot tijd werden door cherchers, fiscale gecommitteerde(n) en de militie van Stad en Lande controles gehouden en liep(en) de smokkelaar(s) soms tegen de lamp. De betrapte(n) reageerde(n) soms met bedreiging en/of fysiek geweld. Er waren een tweetal gangbare smokkelroutes, een vanuit Nijetap onder Roon (Nietap onder Roden) en een vanuit de Pekel

naar bijvoorbeeld Winschoten. De smokkelwaar werd aan herbergiers en ingezetenen verkocht . Bij bijna iedere veroordeling moest de veroordeelde de misen (gerechtskosten) van justitie betalen.

Chercher – speurder van de belastingen, belastingkommies, tolkommies (Woordenboek der Nederlandsche Taal)

30 mei 1720.

Uit eigen confessie van Geeske Geerds, oud in het 34ste jaar, getrouwd aan Jan Heerkes tot Muntendam, is gebleken, dat zij op 19 mei jl. wanneer is geprehendeerd (gevangen) geworden, volgende verboden waren uit de Pekel van Nochum de Jood heeft gehaald en alhier in deze provincie ter sluik heeft ingebracht, als een rol van 10 pond tabak, een ponds rolle, 30 kroes brandewijn, derde half kroes jenever, 5 kroes wijn en dat dergelijke smokkelarijen wel meermalen heeft gepleegd. Hebben de Heren Gedeputeerden de geconsigneerde Geeske Geerds in de straf van verbodplakkaten van het land, deze aangaande geëmaneerde (uitgevaardigd), gecondemneerd (veroordeeld) om publiekelijk aan de kaak, anderen ten exempel, met vertoning van een vat en rol tabak, te worden geseseld, wordende voorts voor heel haar leven uit deze provincie gebannen met intimatie (aankondiging), zo daar 't enige tijd weder mocht komen, zwaarder zal worden gestraft.

Kaak of standpaal – verhevenheid waarop voorheen booswichten tot straf werden te pronk gesteld of geseseld, gebrandmerkt, verminkt etc. Een soms vrijstaande, doch meestal tegen de muur van een gebouw (stad-, raad- of rechthuis) aangebrachte stenen zuil van meerdere of mindere hoogte. Soms in later tijd: een houten stelling, een klein schavot of rechtspilaar (Woordenboek der Nederlandsche Taal)

Naam	Delict	Vonnis
Jan Kunst	Vanuit Drenthe brandewijn in deze provincie gesmokkeld	Gelet op zijn langdurige detentie krijgt hij gratie voor rigeur (strengheid) van recht. Moet één uur met 3 lege kruiken, waarvan 2 voor zijn borst en 1 op de rug ten toon staan en heen en weer wandelen op de markt voor het collecthuis. Als hij weer op smokkelen wordt betrapt, zal hij aan de kaak publiekelijk worden geseseld. Vonnis: 01-06-1685
Jan Rosema, Joost Arents	Ter sluik vanuit de Landschap Drenthe ingebracht 2 kruiken met daarin 8 kroezen brandewijn	Joost Arents gecondemneerd (veroordeeld) om met 2 lege kruiken of een vaatje om de hals één uur aan de kaak staan. Vervolgens 1 jaar in het tuchthuis gebannen. Daarna uit de provincie gebannen. Over Jan Rosema wordt niets vermeld.

		Vonnis: 23-09-1686
Jan Meinders	Op 9 februari 1703 heeft hij een ½ anker brandewijn, alsmede tabak uit het Landschap Drenthe ter sluik in deze provincie gebracht en dat heeft hij vaker gedaan.	Publiekelijk aan de kaak gesteld en door de scherprechter gezeseld. Daarna wordt hij uit de provincie gebannen. Mocht hij toch terugkeren dat wordt hij rigoureuus aan het lijf gestraft. Vonnis: 20-02-1703.
Maria Jans	Met een kruik brandewijn te Winschoten betrapt. Ze heeft vaker gesmokkeld.	Publiekelijk aan de kaak gesteld met een kruik om de hals van 10.30 tot 11.30 uur. Intimatie (aankondiging): Als ze weer op smokkel wordt betrapt, zal ze rigoureuus aan het lijf worden gestraft Vonnis: 20-02-1703.
Anje Jans	Smokkelen van brandewijn en tabak. Ze heeft ook anderen daartoe aangezet. Is door de wedman met 16 ½ pond tabak betrapt en gearresteerd. Ze wist echter op slinkse wijze de in beslag genomen tabak terug te krijgen en toch ter sluik in te brengen.	Gedeputeerde Staten prefereren gratie voor rigeur van recht en condemneren haar tot bannissement in het provinciale tuchthuis. Vonnis: 11-02-1710.
Sicke Aeltjes, geboren Hoornhuijsen, woonachtig te Leens	Heeft 34 pond tabak gesmokkeld vanuit Nijetap onder Roon (Nietap onder Roden)	Publiekelijk aan de kaak gesteld met tabak aan de hals gebonden en met roeden gezeseld. Vonnis: 19-02-1715
Jan Hindrik van Oldampten in de Dragten in Friesland	Heeft 24 pond tabak en ½ kroes brandewijn vanuit de Nijetap onder Roon gesmokkeld.	Publiekelijk aan de kaak gesteld en met roeden gezeseld. Vonnis: 19-02-1715
Hindrik Tiddens, geboren in Oostvriesland, woonachtig te Wirdum, oud 31 jaar	Heeft 2 vaatjes brandewijn en tabak vanuit de Pekel gesmokkeld	Gratie voor rigeur van recht verleend. Wel gebannen uit de provincie Vonnis: 16-02-1719
Meerten Harms en Harm Eltjes, alias Harm Haijes, van Siddeburen, oud beide 17 jaar	Hebben 2 vaatjes brandewijn en tabak vanuit de Pekel gesmokkeld. Betrapt door de provinciale bode Abraham Scholtens en de pachter Hendrik Lussink van Siddeburen of Eelshuis. Ze hebben deze heren tot in Hellum vervolgd met	Gebannen in het provinciale tuchthuis om aldaar met hun handen te arbeiden en de kost te verdienen. Vonnis: 16-02-1719

	schelden en gooien van stokken.	
Aijltie Roelefs, huisvrouw van Albert Paus, woonachtig onder Zuidbroek, oud 38 jaar	Diverse keren brandewijn, tabak en jenever gesmokkeld	Gratie voor rigeur van recht verleend. Ze wordt vrijgelaten. Reden: ze is zwanger en heeft een groot gezin. Vonnis: 20-02-1719
Wessel Geerds, geboren in Westphalen, woonachtig in Uitwijrda	Diverse malen brandewijn en tabak gesmokkeld	Gratie voor rigeur van recht verleend. Hij wordt echter voor 4 jaar uit de provincie gebannen. Vonnis: 18-03-1719
Christiaen Stoffers, geboren in Brandenborgerland, woonachtig te Loppersum	Bijna dagelijks tabak gesmokkeld. O.a. van de jood Isak op de Nijetap	Aan de kaak gesteld en door de scherprechter met roeden geseseld. Voorts voor altijd uit de provincie gebannen. Vonnis: 09-06-1719
Sijtse Claessen, geboren in de Knijpe (Friesland), circa 30 jaar en Goosse Claessen, geboren in de Knijpe, 46 jaar	Enige malen met zijn broer Goosse brandewijn en tabak gesmokkeld vanuit de Pekel. Heeft Hindrik Harms mishandeld. Goosse heeft frequent gesmokkeld vanuit de Pekel o.a. met zijn broer Sijtse. Bij de mishandeling 'geholpen' in plaats van het te verhinderen.	Publiekelijk aan de kaak gesteld en streng geseseld, gebrandmerkt en voor 20 jaar in het tuchthuis en na die periode uit de provincie gebannen. Goosse wordt ook door de scherprechter streng geseseld en krijgt 8 jaar tuchthuis en wordt daarna uit de provincie gebannen. Vonnis: 19-02-1720
Jan Geerds, uit Zuidbroek, circa 50 jaar	Heeft 10 kroes brandewijn vanuit de Pekel gesmokkeld. Daarvoor 8 stuivers ontvangen. Jurrien Heertjens bracht de brandewijn vervolgens naar Sapmeer.	Veroordeeld wegens veelvuldige smokkel en diefstal van de gemene middelen. Echter gratie ontvangen en gecondemneerd tot 2 jaar tuchthuis. Vonnis: 19-02-1720
Harmen Jans, uit Muntendam, 25 jaar	2 ½ kroes wijn vanuit de Pekel gesmokkeld en naar Lysabeth in de Borger Compagnie gebracht.	Gratie ontvangen en veroordeeld tot 2 jaar tuchthuis. Vonnis: 19-02-1720
Harmke Harms, geboren in Meeden in de Oldambt	Meerdere keren koren, brandewijn en tabak vanuit de Pekel gesmokkeld	Een half uur aan de kaak gesteld met een leeg vaatje en enig tabak. Daarna voor 3 jaar uit de provincie gebannen. Vonnis: 05-11-1720
Christoffer Jans, geboren in het Stift van Osnabrugge, circa 50 jaar	Koren en brandewijn gesmokkeld vanuit de Pekel	Aan de kaak gesteld. Voor altijd uit de provincie van Stad en Lande, het

		Landschap Drenthe, Wedde en Westerwoldinge gebannen. Vonnis: 01-11-1720
Hindrik Geerds Hack, uit Brandenburgerland bij het Stift Minden, 28 jaar	Heeft tabak en brandewijn gesmokkeld	Publiekelijk aan de kaak gesteld en door de scherprechter gezeseld. Gebannen in het provinciale tuchthuis. Vonnis: 04-02-1721
Luppe Udema, woonachtig te Scheemda	Tabak en brandewijn gesmokkeld. Door de militie bij Westerlee gevangen genomen.	Op een rekest van de diaconie van Scheemda gratie verleend en vrijgelaten. Reden: hij heeft een numeriek gezin. Vonnis: 31-12-1721
Jan en Egbert Harms, geboren te Noordbroek	Ze hebben een bepaalde hoeveelheid tabak en brandewijn vanuit de Pekel gesmokkeld	Door intercessie (bemiddeling) van de kerspellieden wordt hen gratie voor rigeur van recht verleend en ze worden vrijgelaten. Moeten wel een breuk (boete) van 100 gulden betalen. Vonnis: 07-01-1722
Jan Freriks, woonachtig te Groningen	Heeft 2 pond koffiebomen en 2 blazen brandewijn vanuit Eelderwolde gesmokkeld. Door de wacht van de A-poort gearresteerd.	Gratie voor rigeur van recht verleend. Uit detentie ontslagen. Reden: jong en misleid door anderen. Vonnis: 12-02-1723
Conraad Hindriks, geboren te Hamburg	9 kroes brandewijn gesmokkeld en in het huis van Jan Folkers voor de A-poort gebracht	Aan de kaak gesteld met een leeg vaatje boven hem. Door de scherprechter streng met roeden gezeseld. Daarna 3 jaar in het tuchthuis gebannen Vonnis: 19-06-1723
Derk Sijtses en Ulben Aeldriks, geboren in de Pekel, circa 33 en 36 jaar	Ze hebben 3 vaatjes jenever en 1 vaatje brandewijn vanuit de Pekel naar Winschoten in het huis van Geerts en Grietien Harms gesmokkeld. Daar waren ze aan het pegelen (een maat voor iets vaststellen) toen ze betrapt werden. Substituut A. Vrieseborg heeft samen met de cherchers Willem Alberts en Luitien Haijes hen de smokkelwaar afgenomen.	Beiden worden aan de kaak gesteld en streng door de scherprechter gezeseld en gebrandmerkt en voor 20 jaar in het tuchthuis gebannen. Grietien wordt aan de kaak gesteld en moet de executies van de vonnissen van Derk en Ulben aanschouwen. Daarna wordt ze voor haar leven uit de provincie gebannen.
Grietien Harms, woonachtig	Ze heeft de substituut de	

te Winschoten	kamer uitgelokt. Daarop vielen haar man en de beide smokkelaars de cherchers aan en sloegen ze bont en blauw. Willem Alberts werd verwond met een mes en Grietien sloeg hem met een stoof een gat in het hoofd. Heeft Luitien Haijes aan de haren getrokken.	
Harm Geerts, woonachtig te Winschoten		Hem wordt gratie verleend. Reden: onbekend Vonnis: 04-09-1724

Malversaties en verduistering van (belasting)geld:

Meestal gepleegd door personen uit hoofde van hun functie.

18 februari 1712.

Alzo Hermannus Rustinga sedert geruime tijd als bode van het provinciaal comptoir (rekenkamer) een aanmerkelijke som penningen zeer kwalijk heeft gemanieerd (behandeld) gehad en deze tot zijn particulier gebruik niet alleen gediverteerd, maar ook zijn ambt en plicht in het invorderen van de restanten ten ene maal heeft vergeten. Dit blijkt genoegzaam uit de confessie van de geconsigneerde en zijn eigenhandige vertekening. Op de restanten van het eerste en laatste halfjaar 1710 (onder kwitantie van de ontvanger van het eerste comptoir door hem overhandigd). Een somma van 9314 gulden ontbreekt en wordt vermist, welke noch door cedullen (brieven), veel weiniger door penningen bij hem hebben kunnen worden verantwoord.

De geconsigneerde heeft bovendien in het jaar 1709 nog een somma 1393 gulden tot zijn last heeft en op 18 januari jl. zich bij de gemelde ontvanger voor een somma van 2474 gulden gecollecteerde en bij hem reëlijk berustende provinciale penningen eigenhandig heeft gedebiteerd ofschoon hierop uit zijn comptoir niet meerder als 1013 gulden heeft kunnen ter berde brengen, zijnde alzo door de geconsigneerde ondergehouden en tot zijn laste gebleven een somma van 11530 gulden, welke crimes en malversaties gecumuleerd met een zeer grote slosheid en slordigheid omtrent het innen der restanten, door de geconsigneerde sedert enige jaren contrairie zijn plicht en ambt gepleegd, niet ongestraft, maar anderen ten exempel naar de wetten behoord gecorrigeerd te worden.

Hebben de Heren Gedeputeerden gratie voor rigeur (strengheid) van recht prefererende de geconsigneerde deze provincie voor altoos ontzegd gelijk hem dit ontzegd wordt, mits deze met intimatie, indien hij zich mocht ondergaan, daar ooit weder in te komen, daarover aan het lijf zal worden gestraft.

Naam	Functie	Delict	Vonnis
Peter Jansen van Uithuisermeden	---	Heeft de impost op brandewijn ontdoken. Gesjoemeld met de in- en uitvoer van brandewijn, ook in het pegelboek. Pachtenaren omgekocht. Probeerde op slinkse	Boete 614 caroli gulden 12 stuivers 8 penningen binnen 14 dagen te voldoen, anders moet hij het tuchthuis in om dit bedrag terug te verdienen, Één uur aan de kaak

		wijze het monopolie op brandewijn te krijgen	gesteld met 2 lege halve ankers om de hals. Daarna wordt hij 3 jaar uit de provincie gebannen. Mocht hij eerder terugkeren dan wordt hij aan het lijf gestraft. Vonnis: 17-12-1686
Leffert Derx	---	Malversaties in het bedrijf van de pacht.	Uit de provincie gebannen. Door de kapitein Geweldige over Punterbrugge gebracht. Mocht hij toch terugkeren dan wordt hij aan het lijf gestraft. Vonnis: 12-01-1700
Thies Wietens	Gezworen heimeester	Post en paalwerk bij Beersterzijl niet conform het bestek uitgevoerd, maar gefraudeerd met het materiaal	Gedeputeerde Staten prefereren gratie voor rigeur van recht. Hij wordt bij genoemd paalwerk aan een paal gebonden met de strop om de hals en streng gezeseld en ten eeuwigden dage uit de provincie gebannen. Vonnis: 20-02-1705.
Reurt Hanssen	Gewezen pachter der bieren in 1706 in de stad.	Heeft met pachtgelden gefraudeerd ter somma van 1893 caroli gulden 9 stuivers en 4 plakken	Hij wordt aan de kaak gesteld en met roeden gezeseld. Voorts uit de provincie gebannen. De schuld wordt verhaald op zijn goederen en die van zijn compagnon. Vonnis: 27-01-1707.
Eppe Sipkens	Collecteur van de zoutpacht te Feerwerd	Heeft 112 gulden aan zoutpacht ontvangen van koopman Jan Tjeerts. Heeft 22 caroli gulden achtergehouden en zijn vrouw heeft het collectboek 'veranderd'. Het geld	Ze krijgen gratie voor rigeur van recht, maar worden voor altoos uit de provincie gebannen. Vonnis: 15-08-1720

		is uit nood geconsumeerd	
Derk Roelofs	Tijdelijk het collect van Finsterwolde waargenomen	Heeft meer dan de helft van de ontvangen penningen voor particulier gebruik aangewend	Voor 6 jaar uit de provincie gebannen. mocht hij voortijdig terugkeren dan zal hij worden gestraft. Vonnis: 02-08-1721
Timen Folckers	Gewezen sollicitateur	Heeft met de betalingsordonnanties 'gerommeld'. Zijn vrienden brengen 5.000 caroli gulden bijeen om de crediteuren te betalen. Tevens voldoen ze de misen (gerechtskosten) van justitie.	De sententie van 23 oktober 1721 (niet aangetroffen) wordt verzacht. Wel wordt hij voor altoos uit de provincie gebannen. Vonnis: 20-11-1721.
Jan Capper	Chercher bij de molen in Winsum	Heeft samen met de bakker fraude gepleegd. Op iedere 2 mudden, een 3 ^e laten passeren. Daarbij steeds 4 stuivers verdiend.	Hem wordt gratie voor rigeur van recht verleend. Hij wordt echter voor 3 jaar uit de provincie gebannen. Moet de misen van justitie betalen. Vonnis: 18-11-1723
Regnerus Ippius	Ontvanger particulier	Zeer omvangrijke procesgang. Heeft enige jaren collect gelden verduisterd; boekhouding vervalst. Totaal 16.597 caroli gulden 4 stuivers 9 plakken	Vonnis: 11-01-1724. Gecasseerd van zijn dienst; moet bedrag binnen 14 dagen voldoen; kan hij niet aan de restitutie voldoen, wordt dan zwaarder gestraft; levenslang uit de provincie gebannen. Rekwest: verbanning 21-02-1731 opgeheven.

Ontsnappingspogingen uit het provinciale tuchthuis:

8 oktober 1714.

Door dien na voor heergaande examina door eigen confessie en suffisante verklaring van getuigen de rechte genoegzaam is gebleken, dat Andries Starcke, geconsigneerde in het provinciale tuchthuis zich heeft durven onderstaan 's nachts tussen 22 en 23 september jl.

nevens anderen, om de deur van de kamer waarin de gevangenen waren opgesloten, met verscheidene instrumenten open te breken, het welk hem doch niet en heeft willen succederen, (gelukken) tot dien einde de jongen Onno Frerix in de gang onder een wiel mede helpen verbergen, om de grendels van buiten los te maken, alsmede een opzet heeft geformeerd om wanneer des werkmeesters knecht in de kamer zou komen hem een deken over het hoofd te werpen, het welk ook door ene Jan Segemond des morgens was in het werk gesteld, en eindelijk het instrument of zaag van een ijzeren tabaksdoos door Wicher Peters principaal gemaakt, mede helpen fabriceren en vervaardigen, behalve dat hij Andries Starcke de eerste auteur van de aanslag om uit te breken is bevonden geworden.

Dit zijn alle zaken van zeer gevaarlijke gevolgen en zelfs begaan in het gezicht van de resolutie van de Heren Gedeputeerde college in dato 12 januari 1697, die door de vermaner in het tuchthuis verscheidene malen was voorgelezen en aan de kamerdeuren was aangeplakt, dien volgens genoemde Andries Starcke de doodstraf wel had gemeriteerd (verdiend). Hebben de Heren Gedeputeerden gratie voor rigeur van recht prefererende deze Andries Starcke gecondemneerd om door de scherprechter aan de kaak op de binnenplaats van het tuchthuis zal worden gesteld om op 2 verscheidene dagen na elkaar met roeden streng zal worden gegeseld en geslagen.

Ad idem Jan Segemond, die een deken wierp over het hoofd het van de werkmeesters knecht werd veroordeeld tot een dag aan de kaak etc.

Ad idem Wicher Peters heeft met een oud mes en zeker stuk oud ijzer of koper gewicht van de rand van een ijzeren tabaksdoos op zondag achternamiddag 22 september jl. met hulp van Andries Starcke een kleine zaag gemaakt. Hij ontkende halsstarrig, maar men vond het oude mes in zijn zak verborgen. Hij wordt ook 2 dagen achtereen aan de kaak gesteld etc.

Naam	Delict	Vonnis
Bouwe Jeltens van Loppersum	Uitbraak(poging) uit het provinciale tuchthuis	Aan de kaak van het provinciale tuchthuis gesteld en met 8 roeden door de scherprechter gegeseld. Vervolgens levenslang in het provinciale tuchthuis gebannen. Vonnis: 26-08-1686
Meye Heres, Folckert Wilts, Conraedt Justelman, Joan la Rose, Daniel Wessels, Toucke Gosens, Jan Harmens, Derck C'noop, Hindrick Willems en Luint Roelefs en de Fransman Daniel Provoost.	Poging tot uitbraak uit het provinciale tuchthuis	Aan de kaak van het provinciale tuchthuis gesteld. Door de scherprechter wordt ieder gegeseld met 30 slagen. Luint Roelefs zal ontkleed worden en gepardonneerd. De Fransman Daniel Provoost zal het aanzien zonder door de scherprechter te worden aangetast. Vonnis: 25-01-1687
(1). Denijs Soleret, Steven Riff (Rijff) en Nicolaes Foucher	Poging tot uitbraak uit het provinciale tuchthuis	(1) Streng gegeseld in aanwezigheid van andere tuchtelingen

<p>(2) Frans Spoede (3) Derk Heertjens, Hindrick Heeres, Jelte Luirts en Derk Feekes</p>		<p>(2) Moet 3 nachten op het rooster liggen (3) Ieder moet 1 nacht op het rooster liggen Vonnis: 23-11-1693</p>
<p>Harm Harms van Munster, Steffen Rijff van Frankfort, Thomas Hindricx van Els, Derck C'noop van Grijpskerk, Noelle Eschanse van Heidda en Aeldrick Aeldricks van Finsterwolde</p>	<p>Uitbraakpoging uit het provinciale tuchthuis; eerst via het dak wat niet lukte, toen via het riool, maar de doorgang was versperd door teveel rommel.</p>	<p>Harm Harms, Steffen Rijff en Thomas Jans waren het actiefst geweest en werden op de plaats van het tuchthuis door de scherprechter streng geseseld. Derck C'noop, Noelle Echanse en Aeldrick Aeldricks moeten toezien hoe de anderen worden geseseld. Vonnis: 14-09-1696.</p> <p>Verder wordt voortaan bepaald, dat degenen, die in dezelfde ruimte zitten als de daders dezelfde straf zullen ondergaan. Degene, die een uitbraakpoging 'aanbrengt' krijgt strafvermindering of wordt afhankelijk van het door hem gepleegde delict geheel vrijgelaten. De daders zullen na geseling strafvermeerdering krijgen. Vonnis: 14-09-1696</p>
<p>Thomas Moor, Jurrien Wijnboom, Jacob Wolthers en Aert Jansen.</p>	<p>Uitbraakpoging uit het provinciale tuchthuis. Vernielingen aan de zolder, losbreken van planken en stenen.</p>	<p>Gedeputeerden prefereren gratie voor rigeur van recht. Ze worden echter aan de kaak gesteld en door de scherprechter met roeden geseseld. Daarna worden ze weer in het tuchthuis gebannen. Vonnis: 30-03-1699.</p>
<p>Gerrit Willems, Jan Harms, Aeldrick Aeldricks, Goris Jans, Nanne Hendrix, Harmen Taeckens, Harmen Cock.</p>	<p>Uitbraakpoging uit het provinciale tuchthuis. Ieder heeft een halve post afgebroken om daarmee de tralies te forceren.</p>	<p>De 5 eerstgenoemde personen moeten 3 etmalen op het rooster zitten en de anderen 2 etmalen. Met intimatie als ze weer pogen uit te breken of zich aan geweld schuldig maken zullen ze aan het lijf worden gestraft en de tuchthuis tijd zal worden verlengd. Vonnis: 26-04-1701</p>

Harmen Tiarx	Hij meldt complot van mede gevangenen om uit te breken.	Als beloning wordt hij uit het tuchthuis ontslagen en vrijgelaten, maar uit de provincie gebannen en uit de landschap Drenthe als de Drost en leden van de Etstoel dat begeren.
Peter Jansen en Jurrien Volbergen	Zij wilden uitbreken	Zij moeten als straf 24 uur op het rooster zitten. Vonnis: 29-08-1715
Dietert Willems	Heeft getracht uit het tuchthuis te ontsnappen en daarbij een deel van het stenen riool weggebroken Medegedetineerden	Hij wordt 2 dagen aan de kaak gesteld en door de scherprechter met roeden gegeseld. De straf voor hen wordt overgelaten aan tuchtmeester F.W. Pastoor, mits hij hiervan verslag doet. Vonnis: 15-07-1718
Michiel Dijkema	Heeft Grietjen Albers gevraagd hem te helpen ontsnappen. Daartoe 'instrumenten' gemaakt; verzet tegen de tuchthuis knecht.	Gecondemneerd om door de scherprechter op de binnenplaats van het tuchthuis aan de kaak gesteld en streng met roeden gegeseld te worden. Zijn straf wordt met 6 jaar vermeerderd. Kan in de toekomst worden verminderd o.g.v. goede attestaties van de voogden en tuchthuismeester
Grietje Albers	Beschuldigde de knecht van vreselijke conversatie. Daartoe aangezet door Dijkema, die in het tuchthuis terecht kwam wegens overspel.	Ze wordt op de binnenplaats van het tuchthuis aan de kaak gesteld en streng gezeseld met roeden door de scherprechter Vonnis: 18-02-1722
Wobbes Jeltjes	Vertelt dat verschillende tuchttelingen m.b.v. 'instrumenten' uit het tuchthuis van plan zijn te ontsnappen	Als beloning wordt hij uit het provinciale tuchthuis ontslagen en mag weer in Vredewold terugkeren, mits hij geen ruzie zoekt met de ingezetenen. Vonnis: 13-08-1722
Sijtse Claessen en Jan Roleffs	Poging tot uitbraak uit het tuchthuis	Beiden worden aan de kaak gesteld en streng door de scherprechter met roeden gegeseld.
Jan Maengel, Michiel Dijken,	Kregen kennis van de	Maengel, Dijken en Geerts

Sytse Geerts en Claes Freriks	<p>uitbraakpoging en besloten mee te doen.</p> <p>Claes Freriks heeft de tuchthuis knecht aangevallen</p>	<p>worden op de binnenplaats van het tuchthuis aan de kaak gesteld en door de scherprechter met roeden geseld.</p> <p>Volgens resolutie van 26-01-1697 de gevangene bekend, staat op dit delict de doodstraf. Gedeputeerden verlenen hem gratie voor rigeur van recht en condemneren hem tot aan de kaak stelling met de strop om de hals en met roeden 2 dagen achtereen streng geseld te worden.</p> <p>Vonnis: 08-10-1722</p>
-------------------------------	---	--

Landloperij, bedelen op het platte land:

Gedeputeerde Staten van Stad en Lande gelasten soms enige keren per jaar de kapitein Geweldige en/of zijn luitenant met hulp van soldaten een tocht te maken door het Westerkwartier, Hunsingo, Fivelingo en de beide Oldampten om vagebonden, landlopers en bedelaars te verjagen en zo mogelijk te attrapperen (gevangen te nemen) en in consignatie te brengen op het Geweldige Hof.

22-07-1697.

Gelezen de examina nevens eigen confessie van Grietien Beerents, Maria Folckers, Jan Hendrix en Marten Christiaen, waaruit blijkt, dat zij niettegenstaande iteratieve (herhaalde) plakkaten zich hebben onderstaan op het platte land te gaan bedelen. Hebben de Heren Gedeputeerden recht doende de geconsigneerde Grietien Beerents, Maria Folckers, Jan Hendrix gecondemneerd, bij provisie in het Provinciale tuchthuis gebracht te worden om met hun handen werk hun kost te verdienen. En bannen Marten Christiaen uit deze provincie en ressort van dien, zonder zijn leven lang daar weder te mogen komen, zullende indien zich onderstaat, wederom in de provincie te komen, alsdan zonder enige genade aan het lijf worden gestraft en wordt tot dien einde de kapitein Geweldige gelast hem over de Punterbrugge te brengen. Jovis, 22 juli 1697.

Naam	Delict	Vonnis
Steffen Hoppemeer	Bedelen en bedreiging van de aanbrenger(s)	Levenslang in het tuchthuis gebannen. Vonnis: 28-02-1683
Trijne Jelis, geboren Lubeck, 36 jaar, vrouw van Steffen Hoppemeer	Bedelen.	Voor altoos uit deze provincie en de Landschap Drenthe gebannen. Keert ze toch terug dan wordt ze zonder genade aan het lijf gestraft. Vonnis: 25-04-1683
Christiaan Jansen Speelman, Hester Peters, Caren Landen	Bedelen.	Ze worden uit deze provincie gebannen. Door de

van Luijck, Christiaan Schutte, Labiere Luinie, Cornelia Jacobs, Lussia Bruininges.		stockknecht begeleid. Komen ze toch terug dan worden ze aan het lijf gestraft. Vonnis: 25-04-1683
Aeltien Geerts en Anneke Mulders, beide uit het Stift Osnabrugge. Trijntien Jansen van Minden, Neelke Hendrix en Anneke Jansen van Steenfelt.	Bedelen in de Ommelanden	Ze worden uit deze provincie gebannen. De kapitein Geweldige brengt ze met hun kinderen over de Punterbrugge in de Landschap Drenthe. Keren ze terug dan worden ze aan de kaak gesteld en gestraft. Vonnis: 16-06-1686.
Lijsbet Hansen van Bilifelt, Trijne Jansen, huisvrouw van Jan Roelefs, touwdragersknecht	Bedelen in de Ommelanden	Ze worden uit detentie ontslagen en mogen in deze provincie verblijven. Reden: onbekend. Maar als ze weer zouden gaan bedelen, worden ze zonder genade in het tuchthuis gebannen. Vonnis: 16-06-1686
Hans Jurrien	Heeft in juni 1682 in Oost-Friesland verschillende diefstallen gepleegd en is daarvoor in Aurich aan de kaak gesteld en geseseld. Heeft nu in Westerwoldinge land gebedeld en vrouwen van pastors uitgescholden en gedreigd omdat ze hem te weinig gaven. Bij een brouwer waar hij geen bier kreeg, heeft hij de gesloten deur beschadigd en dreigementen geuit. De huisvrouw van Hendricus Frank, pastor te Vriescheloo is uitgemaakt voor 'duivelsche papenhoer' omdat ze hem 'slechts' een duitje gaf. Heeft een jongetje Jan Jansen uit Embden gedongen voor hem te bedelen en het kind geslagen als deze niet snel genoeg en vlijtig was.	Hij wordt openlijk aan de kaak gesteld en streng geseseld en gebrandmerkt en daarna wordt hij voor zijn leven in het tuchthuis gebannen. Vonnis: 19-08-1689
Jans Anthoni van Doesum, Margareta, Hans Adams Barber van Gent, Antie Jansen, weduwe Harmen	Bedelen. Er zijn verscheidene heidenen onder hen. O.a. Margareta, die in onecht een kind heeft gekregen.	Margareta wordt aan de kaak gesteld en geseseld. De anderen en de kinderen moeten toekijken. Daarna

Folckers, Antie Cornelis, Maria Jonas en Eltjen Jans, huisvrouw van Peter Heerens		worden ze door de kapitein Geweldige over de Punterbrugge in het Landschap Drenthe gebracht en gebannen. Mochten ze toch terugkomen dan worden ze aan het lijf gestraft. Vonnis: 01-06-1692
Lijsbeth Catrijne Jurriens, geboortig in Frijburgerland	Bedelen op het platte land. Gearresteerd op het Zandt in Fivelingokwartier.	Ze wordt voor 1 jaar in het provinciale tuchthuis gebannen. Vonnis: 24-12-1696.
Isack Jacobs van Geertruidenbergh, getrouwd aan Jeffe, alias Calitse, Hieronimus Jaspers, geboortig uit Gelderland, getrouwd met Deneke, dochter van Harm Strijckenborgh, Christoffer Willems van Wezelten uit Munsterland, getrouwd met Barber, alias Agniet Madosse, Agniet, weduwe ener Hans, Agniet, weduwe ener Hindrick, blijkt een manspersoon te zijn als vrouw verkleed.	Landloperij en bedelen, plegen van diefstallen.	Isack Jacobs, Hieronimus Jaspers, Deneke, Christoffer Willems en Agniet, weduwe Hindrick worden aan de kaak gesteld en streng gezeseld. Jeffe, Barber en Agniet, weduwe Hans worden eveneens aan de kaak gesteld en moeten de 'executie' van de anderen aanzien. De gefingeerde Agniet, weduwe Hindrick wordt voor 4 jaar en Isack Jacobs voor 2 jaar in het provinciale tuchthuis gebannen. Vonnis: 03-04-1703.
Metke Geerts, huisvrouw van Sasse Peeters	Bedelen, heling en diefstallen	Ze wordt uit de provincie gebannen. Met het dreigement, als ze toch zou terugkeren, ze aan het lijf zal worden gestraft. Vonnis: 03-10-1703
Aeltien Hessels en Martijntie Wouters van Leeuwarden	Bedelen	Ze worden uit de provincie gebannen. Met het dreigement, als ze toch zouden terugkeren, ze publiekelijk worden gezeseld of in het provinciale tuchthuis gebannen. Vonnis: 20-11-1703.
Sasse Peeters, 26 jaar, geboortig van Loppersum	Bedelen, de waardin tot Oldebert bestolen, linnen ontvreemd bij Rensema Geester tolhek, met ene Haije 700 gulden tot Oldebert gestolen. Ook diefstallen te IJstrum en de Dragten gepleegd. Met Anne Margriet	Hij wordt met de strop om de hals onder de galg streng gezeseld en gebrandmerkt. Daarna voor 30 jaar in het provinciale tuchthuis gebannen. Vonnis: 12-12-1703

	in echtbreuk geleefd.	
Cornelis Jansen van Dril of Drelburgh, 35 à 36 jaar	Met Jantien Jans, geboortig van Groningen, 32 jaar in 1702 in echtbreuk geleefd. Beiden waren getrouwd.	Ze worden ieder gecondemneerd in een boete van 80 daalders. Bij faute van betaling blijven ze zolang in het provinciale tuchthuis totdat zij de boete hebben verdiend met werken. Vonnis: 09-01-1703
Isaac Jacobs	In 1703 wegens landloperij voor 2 jaar in het tuchthuis gebannen en op 1 april 1705 uit zijn detentie gerelaxeerd en uit de provincie gebannen. Hij is toch teruggekeerd en weer gaan bedelen.	Hij wordt aan de kaak gesteld en met roeden 'allerstrengste' met de strop om de hals gegeseld en gebrandmerkt. Voorts wederom in het provinciale werkhuis gebannen. Vonnis: 16-07-1707
Evert Joosten, Marten Jans, Hindrik Ariaens, Michiel Michiels, Jan Roelefs, Diederik Hilltje en Marie Bartels. Anderen (wie en hoeveel personen wordt niet vermeld)	Landloperij en bedelen. De kapitein Geweldige heeft ze uit het Fivelingo kwartier gehaald. Idem	Geschikt bevonden met hun handen te arbeiden en de kost te verdienen in het provinciale tuchthuis. Door de kapitein Geweldige over Punterbrugge uit de provincie gebracht en gebannen.
Jantje Peters	Idem	Zij is grof (hoog) zwanger. Mag tot haar verlossing in de provincie verblijven. Vonnis: 12-09-1712
Renske Lewes, Hille Jans	Landloperij en bedelen. Door de kapitein Geweldige uit het Westerkwartier gehaald.	In het provinciale tuchthuis gebannen om met hun handen arbeid te verrichten en de kost te verdienen.
Berend Berends, die gebrekkig is en zijn vrouw Maria Thijsen	Idem	Zij worden uit de provincie gebannen en bij Punterbrugge buiten de provincie gebracht. Vonnis: 12-09-1712
Jenne en Jillo Claesjen	Schooien op het platte land en ontucht bedreven. Bedelen	Ze worden 2 jaar in het tuchthuis gebannen. Ze krijgt een reprimande en wordt uit haar detentie vrijgelaten. Vonnis: 26-09-1715
Warmold Matthijssen, Augustinus Claessen, beide geboortig van Leeuwarden, 18 jaar.	Landloperij	Vanwege hun jongheid gratie verleend en uit deze provincie gebannen. Komen ze toch terug en plegen ze een vergelijkbaar delict, dan worden ze in het tuchthuis

		gebannen. Vonnis: 19-02-1720.
--	--	----------------------------------

Gratieverzoeken voor gedetineerden:

Meestal door familie of vrienden, soms gesteund door de kerkenraad in de woonplaats van de gedetineerde.

21 april 1719.

Op het gepresenteerde rekwes van Grietje Meertens, weduwe van Harmen Rigts te Siddeburen, verzoekende dat haar zoon Meerten Harms uit het provinciale tuchthuis mag worden gerelaxeerd (ontslagen).

De Heren Gedeputeerden de remonstrant gratie doende, accorderen aan hem dat hij uit het provinciale tuchthuis zal worden gerelaxeerd, mits zich inkomstig eerlijk comporierende (gedraagd). Actum Groningae in collegio, 9 juni 1719.

Getekend, E: Rengers

Naam	Gratieverzoek van	Gratieverlening door
Harmen Hayes, alias Harm Elties	Was op 16-02-1719 tot het tuchthuis veroordeeld. Zijn vrienden verzoeken om gratie.	Gedeputeerden verlenen hem gratie d.w.z. hij wordt uit het tuchthuis ontslagen, maar voor 3 jaar uit de provincie gebannen. Vonnis: 21-04-1719.
Jan Geerds en Harm Jans	Hun vrouwen, gesteund door de kerkenraad van Zuidbroek verzoeken om gratie	Gedeputeerde Staten accorderen het gratieverzoek en ontslaan ze uit het tuchthuis Vonnis: 18-04-1720
Harm Geerts	Het delict was smokkel. Zijn vrienden, gesteund door de predikant en de kerkenraad van Helm verzoeken om gratie vanwege zijn hoge ouderdom en grote eenvoudigheid alles buiten last van de provincie en pachtenaren.	Gedeputeerde Staten verlenen hem gratie voor rigeur van recht en hij wordt uit detentie ontslagen. Mocht hij echter zich weer aan smokkel schuldig maken dan wordt hij zonder pardon naar de rigeur van de wetten gestraft.

Zware delicten, waarbij sprake is van diefstal en brandbrieven met brandstichting, ernstige mishandeling, beroving of moord.

12 juli 1721.

Uit bekomen informaties en na gehouden drie examina en eigen confessie buiten pijn of banden, is genoegzaam gebleken, dat Aaltjen Joesten, geboortig van het eiland Terschelling, oud ongeveer 70 jaar de voornaamste oorzaak is geweest van de terrible moord in de maand van september vorig jaar begaan aan de vrouw van Everd Oostenrijk, woonachtig onder Wierum, jurisdictie van Aduard, behalve dat bij verscheidene huisbraken en andere dieverijen of present is geweest of van het gestolene mede geprofiteerd, dat zij een dag of twee voor de begane moord zich heeft vervoegd aan het huis van Jan Jurriens weduwe, zijnde de dochter van de vermoorde vrouw en aldaar nauwkeurig heeft weten uit te vorsen alle

gelegenheid des huisvrouw van genoemde Everd Oostenrijk, zijnde van daar naar Oosterwiltwerd bij haar zoon Jan Mispel, Jacob Leser, toehoudende met haar dochter Hillegien, Gerrids Jans en Willem Maurits ; en aan hen bekend gemaakt, dat in het huis van Everd Oostenrijk tot Wierum geld en zilver genoeg te krijgen was, dat zij daar naar toe moesten, op een zondag, onder predicatie, alzo er dan de meeste tijd maar een te huis bleef, dat zij de genoemde 4 personen daarop naar Wierum heeft geleid, dat tussen zaterdag en zondag , terwijl zij zich achter de Reijtdijk verborgen hielden, zij Aaltje Joesten wederom omtrent het huis van Everd Oostenrijk is gaan spioneren en wanneer zij gezien heeft, dat de man en de knecht naar de kerk waren gegaan en de vrouw alleen thuis bleef, hebbende de vrouw zelfs op het heem gezien, zij zulks aan de 4 kerels nog achter de dijk liggende, heeft bekend gemaakt en hen opnieuw heeft aangemoedigd, zeggende, dat er nu gelegenheid was, dat de vrouw alleen thuis was en verder tegen de 4 moordenaars gezegd, dat als de vrouw het zo licht niet wilde geven, zij haar handen en voeten moesten binden en tenslotte hen heeft aangeraden, dat als zij de vrouw niet de baas konden worden, dat zij haar moesten ombrengen, dat daarop deze kerels met hun vieren naar het huis zijn toegegaan en de vrouw met bijlen en stokken hebben doodgeslagen, de kast open gemaakt en het geld, zilver en linnen daaruit wegggenomen, dat de 4 kerels van gedane moord aan Aaltjen Joesten kennis hebben gegeven; zij van de geroofde goederen mede een portie heeft genoten, zeggende 2 gulden buiten het linnen; uit dit alles wordt geconstateerd dat deze vrouw door haar spioneren, raadgevingen, en aanmoedigingen de grootste oorzaak van de begane moord is geweest; en derhalve na rechte met de straf der moordenaars moet worden gestraft.

Hebben de Heren Gedeputeerden volgens Staatse resolutie van 13 juni jl. uit naam van de Edele Mogende Heren Staten van Stad en Lande recht doende, deze Aaltien Joesten gecondemneerd om op het rat gezet en door de scherprechter aan de paal ter dood gewurgd en met een ijzeren keten vastgemaakt aldaar tot afschrikken van anderen blijven zitten.

Hillegien Joesten, dochter van Aaltien Joesten, geboortig van Groningen, oud ongeveer 21 jaar. Ze werd al eens te Vollenhove wegens diefstal geselsd. Ze heeft haar ergerlijk leven voortgezet samen met Jacob Leser. Heeft meegedaan aan huisbraken te Den Andel en de Lage Meeden. Betrokken geweest bij de voorbereiding op de moord van de huisvrouw van Everd Oostenrijk te Wierum. Gecondemneerd tot het bijwonen van de executie van de doodstraf van haar moeder. Daarna wordt ze streng aan de paal geselsd door de scherprechter en voorts levenslang in het tuchthuis gebannen.

In ons afdelingsblad Roots@Groningen (2009 nr. 3.) wordt bovenstaande moord verder uitgewerkt door Antonia Veldhuis.

Naam	Delict	vonnis
Touke Gosens, geboortig van Slochteren, oud 16 jaar	Heeft in het zwijnhok twee brandbrieven geschreven aan zijn meester Wijkpe Jacobs in Ten Post en daarbij 5 ducats geëist en met het geld is hij ervan door gegaan. Nadat hij is gevangen genomen, heeft hij gelogen en geprobeerd de schuld op een ander te schuiven	Gratie voor rigeur van recht verleend. Maar door de scherprechter streng geselsd en gebrandmerkt en voor zijn leven in het provinciale tuchthuis gebannen. Vonnis: 13-02-1683

<p>Nicolaes de Lange, geboortig van Hamburg, 37 jaar</p>	<p>Bedelen en met meer dan 25 vrouwen in ontucht en bedrijf van vuile lusten geleefd. Ook daarbij enige kinderen verwekt. Heeft een van zijn complicen deerlijk verwond. Heeft zich verzet tegen rode roeden in de kerspelen de Drachten en Uurdorp. Heeft een rode roede verwond. Huisbraken de diefstallen gepleegd in Friesland. Hof van Friesland heeft een premie op zijn hoofd gezet. Ook huisbraken en diefstallen in het Stift Munster en in Stad en Lande. Soms gewapend met pistolen.</p>	<p>Door de scherprechter op de justitieplaats met het koord gestraft tot de dood volgt. Het dode lichaam blijft ter afschrikking voor anderen aan de galg hangen. Vonnis: 20-10-1686</p>
<p>Arent Berents, geboortig van Hammelwarden bij de Oovelgunne in Oldenburgerland, 30 à 40 jaar</p>	<p>Heeft uit het land van Hendrik Hindrix tussen Noordbroek en het Hamrick enige kolen gestolen. Ongeveer 5 à 6 jaar geleden heeft hij Coert Meijer komende uit de Herberg van Noordbroek aangetast, verwond en zijn geld afgenomen. Zou ook brandbrieven hebben geschreven en brandstichting hebben gepleegd, maar dat blijft hij ontkennen zelfs onder torture (foltering)</p>	<p>Door de scherprechter streng gezeseld en gebrandmerkt. Voor zijn leven in het tuchthuis gebannen. Vonnis: 13-02-1683</p>
<p>Jan Peters, alias Jan Hop, glazenmaker, geboortig van Loppersum</p> <p>Cornelis Lippes, geboortig van Berum, 31 jaar</p>	<p>Heeft in kerk van Loppersum de armenbus opengebroken. Buit 70 gulden. Zijn aandeel circa 12 gulden. Vele diefstallen, schrijven en verzenden van brandbrieven. Betrokken bij brandstichting van het huis van de weduwe van Peter Claesens op de Korendijck.</p> <p>Verscheidene inbraken in verschillende plaatsen gepleegd. Armenbus in de kerk van Loppersum 'geleegd'. Paarden en kalveren 's nachts uit de wei gestolen; schapen geschoren</p>	<p>Door scherprechter met het zwaard gericht tot de dood erop volgt. Lichaam op een rad gelegd en het hoofd op een staak gesteld.</p> <p>Door de scherprechter aan een staak gebonden en met een koord gewurgd. Daarna tot pulver verbrand</p>

<p>Jan Simens (Simons), geboortig van Zeerijp, 35 jaar.</p>	<p>en de wol gestolen. Met complicen brandbrieven geschreven en gepost. Het huis van Anne Tammes, weduwe Peter Claesen op de Korendijk in brand gestoken. Weduwe daardoor ineens verarmd. Verschillende inbraken en diefstallen o.a. van vee in verschillende plaatsen. Heeft met Bouwe Jeltens ontucht (overspel) bedreven. Armenbus in de kerk van Loppersum samen met complicen leeggeroofd. Brandbrieven geschreven en het geld daardoor verkregen met andere complicen gedeeld. Het huis van de weduwe van Peter Claesen op de Korendijk in brand gestoken</p>	<p>Door de scherprechter aan een staak gebonden en met een koord gewurgd. Daarna tot pulver verbrand. Vonnis: 13-02-1683</p>
<p>Gerben Thiessen, geboortig vaan Jorwert (Friesland), oud 20 of 21 jaar</p>	<p>Heeft lange tijd met verschillende vrouwen in hoerderij geleefd. Heeft op 16 augustus de zoon van pastoor Mees tot Groningen tussen Doezum en Grootegast aangetast en hem van zijn geld en kleren beroofd. Heeft ook anderen beroofd. Is bij verschillende huisbraken o.a. te Oldebert en Niebert betrokken geweest. Heeft een smid en de schoolmeester van Sweins vermoord.</p>	<p>Hij wordt op het rad gelegd en door de scherprechter geradbraakt en vervolgens wordt zijn hoofd van het lichaam gescheiden en anderen ten exempel wordt het hoofd op een staak gezet. Vonnis: 12-12-1703.</p>
<p>Hindrik Egberts, alias Bonte Koekkuk en Meulen, geboortig in 1693 van het land van Schoonen, in zijn jeugd opgegroeid in Leens en Eendrum</p>	<p>Diverse diefstallen van schapen en paarden en heeft deze doorverkocht. Roofoverval in huis bij de Olde Sijlster Balk. Het echtpaar overmeesterd en vastgebonden. Spek en linnen geroofd. Is daarna met twee metgezellen gevlucht op gestolen paarden van Uithuizen tot aan de Zuidwenning ten zuiden van Bedum. Daarna roofoverval</p>	<p>Conform een resolutie van 18 april 1722 wordt hij gecondemneerd om op de gewone justitieplaats met het koord te worden gestraft dat de dood erop volgt. Vonnis: 13-08-1722</p>

	te Loppersum samen met een Friese soldaat. Vrouw en kind van 1 jaar bedreigd en de vrouw geslagen. Kisten en kasten leeggeroofd.	
Coop Jans , van Westerlee	Door Lodewijk, knecht van Ede Jans van huis gehaald. Ze zijn met Pieter Meinders, Jan Jacobs Cleve en Philippus Joosten naar het veen achter Westerlee gegaan. Kwamen langs het huis van Wilbrant Hindriks. Hij vroeg waar ze heengingen. Coop Jans antwoordde dat ze naar het veen gingen om het afgenomen brood terug te halen en de pachter dood te slaan. Wilbrant sloot zich aan. In het veen heeft Coop Jans de chercher Jan Lammers aangevallen en met een eiken stok zodanig verwond, dat deze kort daarna is overleden. Coop Jans is daarna gevlucht.	Wanneer hij in handen van justitie komt te vallen, zal hij door de scherprechter met het zwaard worden gestraft tot de dood erop volgt. Tevens zal hij de misen van justitie moeten betalen.
Lodewijk, geboortig van Onstwedde, gewezen knecht van Eede Jans	Is op 12 april op last van zijn meester naar Coop Jans gegaan om hulp van hem en anderen te halen. De pachtenaren hadden de jonge knecht van Ede Jans, genaamd Stoffer Hindriks het gesmokkelde brood afgepakt. De pachters in het veen bleken bewapend te zijn en Lodewijk gaat terug om versterking te halen en enige snaphanen (geweren).	Lodewijk wordt aan de kaak gesteld met de strop om de hals. Hij wordt door de scherprechter streng met roeden gezeseld en gebrandmerkt en daarna voor zijn leven in het provinciale tuchthuis gebannen.
Geert Jans, geboortig van Westerlee.	Toen Lodewijk voor de 2 ^e keer naar het veen ging is hij meegegaan en heeft hij eerst de gecommiteerde aangetast en geslagen. Daarna heeft hij Jan Lammers, die door Coop Jans was neergeslagen, geschopt en gedreigd het steekgeweer door zijn borst te steken. Enige tijd daarna is	Wanneer hij in handen van justitie komt te vallen, zal hij door de scherprechter aan de kaak worden gesteld en streng worden gezeseld. Voorts wordt hij voor zijn leven uit de provincie gebannen. Tevens zal hij de misen van justitie moeten betalen.

<p>Pieter Meijnders, geboortig van Westerlee</p>	<p>ook hij gevlucht. Heeft een snaphaan op de gecommiteerde aan stukken geslagen. Enige tijd daarna is hij gevlucht.</p>	<p>Wanneer hij in handen van justitie komt te vallen, zal hij door de scherprechter aan de kaak worden gesteld en streng worden gezeseld. Voorts wordt hij voor zijn leven uit de provincie gebannen. Tevens zal hij de misen van justitie moeten betalen.</p>
<p>Philippus Joosten, geboortig van Westerlee</p>	<p>Op 12 april 1724 is hij uit de Pekel gekomen met 2 broden en wat jenever. Is door de gecommiteerde en de chercher aangehouden en de smokkelwaar is hem afgenomen. Is met Lodewijk die enige snaphanen had opgehaald mede het veen ingegaan. Is bij de misdaden aanwezig geweest, maar heeft er niet actief aan deelgenomen. Heeft zich wel aan smokkel schuldig gemaakt. Is enige tijd daarna gevlucht.</p>	<p>Hij wordt bij verstek veroordeeld tot verbanning uit de provincie voor 4 jaar. Als hij toch voor die tijd terugkeert, zal hij aan het lijf worden gestraft. Moet tevens de misen van justitie betalen.</p>
<p>Eede Jans</p>	<p>Heeft zijn knechtje Stoffer Hindriks op 12 april 1724 opgedragen naar de Pekel te gaan om van daar enige broden tot fraudering van het gemaal te halen. De cherchers hebben hem het brood afgenomen. Hij heeft zijn andere knecht Lodewijk naar Coop Jans gezonden voor hulp en verzocht met anderen naar het veen te gaan om de broden terug te halen. Lodewijk heeft bij hem zonder bezwaar een snaphaan opgehaald. Na hun daad heeft hij ze in zijn huis op 'soopjes' getrakteerd. De volgende dag heeft hij Coop Jans voor zijn vlucht van spijs en linnen voorzien.</p>	<p>Eede Jans wordt voor 2 jaar uit de provincie gebannen. Tevens moet hij een breuk (boete) van 720 daalders betalen en de misen van justitie. Mocht hij toch eerder terugkeren, dan zal hij aan het lijf worden gestraft.</p>
<p>Hindrik Jans, alias Tidden Hindrik</p>	<p>In de zaak tussen hem en de advocaat-provinciaal Ippius</p>	<p>Hij wordt geabsolveerd van de eis van Ippius en alleen</p>

<p>Jan Jacobs Cleve, geboortig van Westerlee</p>	<p>ontkent hij op 12 april 1724 in het veen aanwezig te zijn geweest. Maar de getuigen Wilbrant Hindriks, Steffen Hindriks verklaren het tegendeel. Ze verklaren, dat hij zelfs een snaphaan in zijn handen heeft gehad. Wilbrant heeft hem deze afgenomen en aan de gecommiteerde gegeven. Hij heeft verder niets gedaan.</p>	<p>veroordeeld in de misen van justitie.</p>
<p>Harm Willems</p>	<p>Is met Coop Jans, Lodewijk en Piet Meinders mee het veen ingegaan. Heeft vernomen dat ze de pachter wilden doodslaan. Heeft met een lange stok de chercher achtervolgd. Heeft gezegd, dat Philippus het brood terug moest krijgen. Volgens de getuigenis van Wilbrant Hindriks is hij de voornaamste aanvoerder geweest.</p>	<p>Hij wordt voor de tijd van 6 jaar uit de provincie gebannen en moet de misen van justitie betalen. Mocht hij voor die tijd terugkeren, dan zal hij aan het lijf worden gestraft.</p>
<p>Wilbrant Hindriks, geboortig van Westerlee</p>	<p>Heeft tenminste 8 dagen alles geweten, maar de autoriteiten niet ingelicht volgens een spion (infiltrant), maar had later bijna alles verklikt, maar de vader van Geert Jans had hem een koe beloofd als hij een goede (valse) verklaring wilde geven.</p> <p>Bij zijn huis heeft hij vernomen wat Coop Jans en de anderen in het veen gingen doen. Is toch meegegaan en heeft de gecommiteerde aangevallen en de chercher met zijn vuist geslagen, voordat Coop Jans hem met een dikke eiken stok de genadeslag gaf.</p>	<p>Hij wordt voor 2 jaar uit de provincie gebannen en moet de misen van justitie betalen. Mocht hij voor die tijd toch terugkeren, dan zal hij aan het lijf worden gestraft.</p> <p>Hij wordt aan de kaak gesteld en door de scherprechter streng met roeden gezeseld en gebrandmerkt. Daarna voort hij voor zijn leven in het provinciale tuchthuis gebannen.</p> <p>Bovengenoemde 10 vonnissen: 22-09-1724.</p>

In ons afdelingsblad Roots@Groningen (2009 nr. 3) wordt bovenstaande moord, waarbij 10 personen zijn betrokken verder uitgewerkt door Antonia Veldhuis.

Diefstal en heling van goederen:

19 februari 1720.

De Heren Gedeputeerden hebben goedgevonden, dat N: door het gerecht van Farmsum over het stelen van enig linnen in het provinciale tuchthuis gecondemneerd, met approbatie van de Heer van Farmsum wederom uit dit zal worden gerelaxeerd.

Naam	Delict	Vonnis
Anna Maria Alberts, 26 jaar	Heling van door haar man gestolen goederen. Ze wist ervan.	Geseling door de scherprechter met 6 roeden. Daarna verbanning uit de provincie en het Landschap Drenthe. Mocht ze toch terugkeren dan wordt ze zonder pardon aan het leven gestraft. Vonnis: 13-02-1683
Stijne Jansen, geboortig van Middelstum, 36 jaar	Heling van goederen door haar man Cornelis Lippes gestolen bij diverse huisbreuken en veediefstallen. Ze heeft ook thuis diverse keren de buit verdeeld onder de andere complicen.	Strenges geseling door de scherprechter met 6 roeden. Levenslang gebannen in het tuchthuis.
Bouwe Jeltens, 44 jaar	Ze heeft verschillende keren van Jan Simons en Cornelis Lippes gestolen goederen en waar gekocht. Daarvan was ze op de hoogte. Heeft als getrouwde vrouw van Roelef Lieurts ontucht (overspel) gepleegd met Jan Simons eveneens een getrouwde man.	Strenges geseling door de scherprechter met 8 roeden. Daarna levenslang in het tuchthuis gebannen.
Lue/luij Jansen Tenger, geboortig van Middelstum, 35 jaar	Heeft met Cornelis Lippes zijn zusters man, enige keren vee gestolen (5 kalveren) en deze te Warffum voor 3 daalders per stuk verkocht. Verder met andere complicen ketelwerk, kalfs- en schaapsvellen en in Ten Post enterbeesten gestolen en 's nachts schapen en wol gestolen.	Strenges geseling door de scherprechter en gebrandmerkt. Voor 6 jaren in het provinciale tuchthuis gebannen. Vonnis: 13-02-1683
Jan d'Larose en Daniel Wessel	Ze hebben kleren van Jan Roefs uit Slochteren gestolen en voor ruim 100 caroli gulden verkocht.	Gelet op de jeugdigheid voor 10 jaar in het tuchthuis gebannen. Vonnis: 14-09-1683

Lambert Alberts, geboren te Nijeveen, woonachtig te Wildervank	Is destijds voor 3 jaar uit de provincie gebannen wegens smokkel van brandewijn. Dat deed hij met een geweer en grote honden. Maar hij is voortijdig teruggekeerd en veracht daarmee het vonnis van Gedeputeerde Staten. In de zomer van 1686 heeft hij bij de Oosterse Dijken 80 pond oud ijzer 'gesoedeld' en in Wildervank verkocht. Maar daar was ijzer bij dat aan de provincie toebehoorde, zoals spijkers en rongen. Dus Diefstal.	Hij wordt één uur aan de kaak gesteld met de gestolen waar aan een touwtje om de hals gebonden. Daarna wordt hij voor zijn leven uit de provincie gebannen. Mocht hij toch terugkeren dan zal hij voor altoos in het provinciale werkhuis worden gebannen. Vonnis: 04-02-1687
Ariaantien Janssen, Francina Marie, Maria Magdalena en Maserijn Marie. Jurrien Joris. Jannes Jansen	Diefstallen o.a. in de Landschap Drenthe Een burger die hem op de Hereweg poogde te arresteren werd door hem met een pistool bedreigd. Jannes Jansen had kennis van de diefstallen en heeft zijn complicen daarbij ondersteund. Bovendien mocht hij niet in deze provincie terugkomen.	Deze vrouwen zijn al eerder gebrandmerkt en gestraft. Ze worden als onnut beschouwd en voor het leven met hun kinderen uit de provincie gebannen. Intimatie: als ze toch terugkeren worden ze zonder enige genade voor hun leven in het tuchthuis gebannen en aan het lijf gestraft. Jurrien Joris krijgt gratie voor rigeur van recht, maar wordt voor 10 jaar in het provinciale tuchthuis gebannen. Jannes Jansen wordt voor 2 jaar in het provinciale tuchthuis gebannen. Vonnis: 03-08-1702.
Peter Jurriens, alias Nap, woonachtig in Uitwijrda.	Diefstal van ijzerwerk uit paalwerk en verkocht voor 1 blank het pond te Den Dam.	Gedeputeerde Staten prefereren gratie voor rigeur van recht en bannen hem voor 2 jaar uit de provincie. Tevens moet hij de misen van justitie betalen. Vonnis: 03-06-1710.
Albertje Folkers	Ze zat na publieke geseling voor 10 jaar in het tuchthuis omdat ze diefstallen had gepleegd. Nu heeft ze mede tuchtelingen en de werkmeester bestolen.	Ze wordt aan de paal van het tuchthuis door de scherprechter gegeseld. Vonnis: 04-06-1720
Luppe Pieters, geboren te	De kram van het hout uit de	Op verzoek van zijn vrouw

Grijpskerk, circa 40 jaar	molen gebroken met een ijzer en tevens enige zakken koren weggenomen en de chercher tegen de grond gewerkt toe deze het hem wilde beletten.	verlenen Gedeputeerde Staten hem gratie. Met het dreigement dat hij niet meer moet smokkelen en de chercher niet kwaad moet bejegenen, anders zal hij volgens de wetten worden gecorrigeerd. Vonnis: 03-04-1724.
---------------------------	---	---

Bedreiging of lichamelijk geweld tegen o.a. overheidsfunctionarissen:

28 mei 1712.

Uit de genomen informatie en eigen confessie van Harmen Derx, oud 38 jaar, lang hebbende gewoond op de Lula, tegenwoordig geconsigneerde op het Geweldige Hof is genoegzaam gebleken, dat geconsigneerde de dienaar Riender Hints, toen hij op 8 mei jl. bij zijn huis was aangekomen om wegens een condemnatoire gerechtelijke summatie aldaar te doen, niet alleen heeft gevraagd uit wat schurken naam hij kwam, maar gemelde bode heeft uitgescholden voor een schurk, landloper en anders zeggende 'wat dus tu hier, hem daar en boven gedreigd te slaan; dat hem zijn gebeente daar niet vandaan zoude dragen; dat daar en boven deze Harmen Derks enige presente persoon op een gegeven wenk uit de kamer heeft laten gaan, de dienaar daar ingehouden, en hem zijn papieren heeft afgedwongen, hem verders op de borst gestoten en ondernomen te slaan; ook dat hij geconsigneerde de gemelde dienaar onder andere papieren de verzegelde uitschrijving der verponding met geweld heeft afgenomen, terwijl de dienaar bezig was hem de andere papieren over te geven; verders dat hij de dienaar bij de busse heeft aangegrepen om hem deze af te scheuren, hem hebbende te zoekende te dwingen om met hem naar Assen te gaan, hetwelk zaken zijnde, waardoor het hoge gezag en karakter, ons van de Edel Mogende Heren Staten van Stad en Lande geconfereerd, zeer notoir is geladeerd, in het mishandelen van onze bode en het vilipenderen (verachten) en supprimeren van onze provinciale zegels.

Hebben de Heren Gedeputeerden gratie voor rigeur van recht prefererende de geconsigneerde gecondemneerd in de breuke van 2 maal 80 daalders boven de misen van justitie. De geconsigneerde zal niet eerder uit zijn detentie worden gerelaxeerd, bevorens deze breuke met de kosten, tot taxatie der Heren Gecommitteerden zullen zijn voldaan en in geval de geconsigneerde binnen de tijd van 14 dagen deswegen geen satisfactie komt te geven, zal hij na verloop van de gemelde tijd uit het provinciale tuchthuis worden gebracht om aldaar met zijn handen arbeid de kost te verdienen en daar zolang verblijven, dat hij de breuk met de misen van justitie zal hebben voldaan.

Naam	Delict	Vonnis
Derck Jansen C'noop van Grijpskerk	Insmijten en inslaan van glazen en het mes trekken tegen diegenen, die het hem wilden beletten. Heeft de maagd van Arijs Derks 'mishandeld'.	Door de scherprechter aan de kaak gesteld en 50 slagen met roeden gekregen. Daarna wordt hij 20 jaar in het tuchthuis gebannen. Na die tijd wordt hij uit de provincie gebannen. Mocht hij toch nog terugkeren da wordt hij zwaarder gestraft.

		Vonnis: 06-11-1686.
Jan en Hendrik Busch	Ze hebben de tuchtmeester E: Engelberts verbale en reële ongeregeldheden veroorzaakt. Volgens tuchteling Anna Willems heeft Engelberts daartoe aanleiding gegeven. De advocaat-fiscaal insisterde in de eis van de kapitein Geweldige. Bovendien zijn er messen bij hen gevonden, waarvan zij zaagjes konden maken en proberen uit te breken.	De Krijgsraad condemneerde Jan Busch tot een bannissement van 6 jaar en Hendrik Busch voor 3 jaar. De Gedeputeerden herzien het vonnis en relaxeren beiden uit hun detentie d.d. 24-12-1698. Vonnis: 22-12-1698.
Thijes Sijtsema, geboortig van Schildwolde	Als gecommiteerde van de pachtenaren heeft hij de wedman van Hellem en Schildwolde attestaties afgedwongen, strijdig met de waarheid, onder het uiten van dreigementen	Hij wordt voor zijn leven uit de provincie gebannen. Moet de kosten van de misen van justitie betalen. Komt hij toch terug in de provincie, dan zal hij levenslang in het tuchthuis worden gebannen. Vonnis: 18-02-1723
Albert Boelens, stokkenknecht op het Geweldige Hof	Was overstallig (overtollig) dronken. Heeft de kapitein Geweldige, zijn vrouw en kind en de luitenant Geweldige met "buitensporige acties" bedreigd en beledigd	Voor zijn ongeregeld leven blijft hij 14 dagen op water en brood opgesloten, Daarna zal hij ernstig worden onderwezen. Doet hij zoiets weer dan wordt hij zonder penningen weggejaagd. Vonnis: 17-05-1723

Stichten van muiterij onder het werkvolk:

15 september 1718.

De Heren Gedeputeerden hebben verstaan, dat Carsten Ruijter en Jan Ruijter als arbeiders aan de dijken omtrent Cloosterbuijren, wegens gepleegde moetwil en aangerichte muiterij onder het volk aldaar; uit hun consignatie zullen worden ontslagen en aanstonds de provincie zullen moeten ruimen, zonder daar wederom in te mogen komen, met bedreiging, indien wederom in dezelfde bevonden worden, als dan aan het lijf of met bannissement in het tuchthuis zullen worden gestraft.

Opgepakte ontsnapte gevangene opnieuw opsluiten in het provinciale tuchthuis:

14 oktober 1717.

Op het voorgestelde wegens het E: Gerichte van Uithuizen, wordt de tuchtmeester F: W: Pastoor gelast om ene Peter Jans, bijgenaamd Pijlkop in het jaar 1716 uit het provinciale tuchthuis gechappeerd (ontsnapt) en nu wederom tot Uithuijsen geapprehendeerd (gevangen genomen), weder in het tuchthuis te ontvangen en aldaar als voren op te sluiten.

In voorlopige hechtenis (provinciaal tuchthuis) genomen:

21 februari 1683

Alzo Berend Berents, Hindrick Isbrants, Reinge Jacobs en Albert Carstjens, geconsigneerden in het Geweldige Hof, die van verscheidene misdaden zijn beschuldigd, maar ze ontkennen deze begaan te hebben, maar er zijn toch sterke aanwijzingen. Ze worden voorlopig in het provinciale tuchthuis gebannen, ten einde door God en de tijd verdere bewijsmiddelen aan de dag mogen komen. Moeten met hun handen arbeiden om de kost en drinken te verdienen.

Aard van het delict onbekend:

16 juni 1686.

De Heren Gedeputeerden hebben Epe Mennens gecondemneerd om voor enige tijd in het provinciale tuchthuis te zitten, ter oorzaak aan Jan Harmens en zijn moeder Antie Harmens en eener Nicolaes waarschouwinge hebben gedaan dat de Gewaldige uit was en te lande gekomen. Is goedgevonden dat Annetien Roelef bij provisie nog enige tijd bij de kapitein Gewaldige in consignatie zal hebben te verblijven.

Naam	Delict	Vonnis
Wilke Geerts	Verzoek van de Drossart Aldringa haar te doen opsluiten. Het delict wordt niet vermeld.	Gedeputeerde Staten honoreren zijn verzoek en zij wordt voor haar leven in het tuchthuis gebannen. Vonnis: 11-02-1687
Geeske van Oldenborch, 50 jaar, Helena van Hamborch, 19 jaar, Anna Ursel van Maastricht, 15 jaar, Isabella van Aernhem, circa 30 jaar en Magdalena van Moock, 18 jaar. Trijne van Osnabrugge, 80 jaar, Dorothea van Gelucklandt, 25 jaar en zwanger en Anna Margrieta van Bebergeern, 15 a 16 jaar.	Zij hebben verscheidene 'foules' gepleegd. Wat wordt niet vermeld.	Door de scherprechter aan de kaak gesteld en gezeseld en uit de provincie gebannen. Mochten ze toch terugkeren dan worden ze zwaarder aan het lijf gestraft. Zij en de kinderen moeten de geseling aanzien Vonnis:
Anje Jans	Verzoek van de Heer van Ulrum haar te doen opsluiten. Het delict wordt niet vermeld.	Gedeputeerde Staten honoreren zijn verzoek en zij wordt voor 3 jaar in het provinciale tuchthuis tewerkgesteld. Vonnis: 13-01-1690
Harmen Jansen, Passorette, vrouw van Harmen Jansen, Anna Christijn, weduwe Hans Jacobs, Magdalena, vrouw van Nouelles Jansen, Maria N. Margareta van Sardam, Elsien Janneties en Feerse Mycke Nouelles Jansen en Orton	Zij hebben diverse 'foules' op het platteland bedreven. Wat ze gedaan hebben, wordt niet vermeld Idem Idem	Ze worden allen gezeseld. Zij moeten toezien hoe de anderen worden gezeseld. Ze zijn allen heidenen. Na de geseling worden ze

<p>Jans worden voorlopig in het tuchthuis gebannen.</p>		<p>met 5 kinderen uit de provincie gebannen. De kapitein Geweldige brengt ze over de Punte in de landschap Drenthe. Mochten ze toch terugkeren dan wacht hen een zwaardere lichamelijke straf</p>
---	--	---